

ŘEŠENÍ RIZIK SPOJENÝCH S MIGRACÍ VELKÝCH SKUPIN LIDÍ

SOLUTION OF RISKS CONECTED WITH MIGRATION OF GREAT GROUPS OF HUMANS

Doc. RNDr. Dana Procházková, PhD., DrSc.
Vysoká škola regionálního rozvoje
Žalanského 68, Praha 6

Klíčová slova:

Riziko; bezpečí; rozvoj; bezpečnost; práce s riziky; rizikové inženýrství

Keywords:

Risk; security; development; safety; work with risks; risk engineering

Abstrakt:

Předložená práce se zabývá migrací velkých skupin lidí z pohledu rizik a ukazuje opatření, která musí být provedena, aby předmětná rizika byla zvládnuta.

Abstract:

The present paper deals with the migration of large groups of humans from the viewpoint of risks and it shows measures which need to be performed so given risks may be overcame.

Úvod

Přírodní jevy, technologie používané člověkem, velké zásahy do životního prostředí, nežádoucí jevy a konflikty v lidské společnosti představují bezesporu určitá rizika pro člověka, jeho majetek, životní prostředí, kritickou infrastrukturu a v neposlední řadě i stát, tj. pro základní aktiva lidského systému [1].

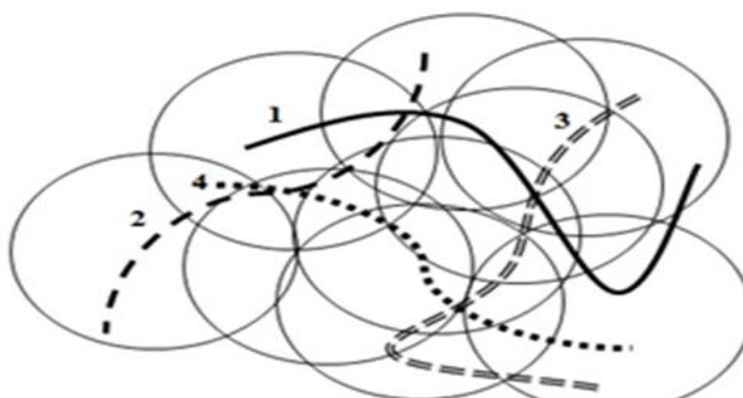
V současné době se na základě obsahu materiálů prezentovaných ve sdělovacích prostředcích, pořádaných veřejných akcí a odborných konferencí velmi mluví o migraci velkých skupin lidí. Z hlediska historie jde o jev, který se občas vyskytuje a jeho způsob zvládnutí záleží na řízení problému. Je-li problém špatně posouzen a řešení neodpovídá závažnosti, dojde dříve či později k jevu, který již od 80. let minulého století označujeme pojmem „organizační havárie“. Předmětná pohroma způsobuje ztráty, škody a újmy na chráněných veřejných aktivech, a někdy značné. Předložené sdělení ukazuje způsob řešení problému z pohledu řízení integrálního rizika současného světa chápaného jako systém systémů, tj. řada otevřených vzájemně se prolínajících systémů, ve kterých probíhají různé procesy, a které se dynamicky vyvíjí. Představa je na obrázku 1.

Článek na základě konceptu integrální bezpečnosti, který bere v úvahu všechny možné pohromy, pomocí přístupů a metod rizikového inženýrství ukazuje, jak je třeba problém migrace velkých skupin lidí řešit, aby dříve či později nevznikly konflikty mezi původními obyvateli a potomky migrantů.

Cíle lidí a nástroj založený na řízení integrálního rizika

Současným cílem lidí je žít v bezpečí a mít možnost se rozvíjet. Proto: OSN formulovala v r. 1994 cíl bezpečný lidský systém [2]; a EU v r. 2004 cíl bezpečná komunita [3]. Současné poznání [1] ukazuje, že jde o kvalitní péči jak o veřejná aktiva (statky, zájmy): lidské životy, zdraví a bezpečí; majetek a veřejné blaho; životní prostředí; a kritické technologie a infrastruktury, tak o jejich propojení realizované pomocí přirozených i lidmi vytvořených vazeb a toků. V důsledku propojení je třeba sledovat průřezová rizika [4]. Základní nástroje lidské společnosti pro dosažení uvedených cílů jsou: správné řízení lidské společnosti, respektující momentální stav prostředí; a správné uplatňování znalostí a zkušeností při vyjednávání s riziky zaměřené tak, že je respektován veřejný zájem. V daném ohledu hrají velkou roli manažerské a inženýrské disciplíny, které mají schopnost zajistit lidskou existenci, bezpečí a potenciál pro rozvoj [5]. Je skutečností, že na opatřeních a činnostech se musí podílet všichni účastníci, tj. veřejné instituce, soukromé společnosti i občané.

Obrázek 1: Představa současného světa.

1, 2, 3, 4,.....Procesy, které odstartuje každá změna podmínek v systému systémů

Úkolem řízení rizika je najít optimální způsob, jak vyhodnocená rizika snížit na požadovanou společensky přijatelnou úroveň, případně je na této úrovni udržet. Snižování rizika je prakticky vždy spojeno se zvyšováním nákladů. Řízení rizika je tedy vedeno snahou najít hranici, na kterou je únosné riziko ještě snížit, aby vynaložené náklady byly společensky přijatelné. Proto je třeba se dohodnout na tom, jaké požadavky bude výstup z hodnocení rizika splňovat. Při vypořádávání rizik je nutné se snažit tyto požadavky dodržovat a případné nedodržení odůvodnit. Principy pro práci s riziky jsou: být proaktivní; domýšlet možné důsledky; správně určovat priority veřejného zájmu; myslet na zvládnutí problémů; zvažovat synergie; a být ostražitý [5].

Přijatelnost rizika musí mít sociální rozměr, a proto je třeba zvažovat: pro koho má být riziko přijatelné?; pro původce rizika, pro politiky nebo pro veřejnou správu?; kdo stanoví přijatelnost?; politici rozhodují o tom, co je zákonné, a tudíž by neměli rozhodovat o tom, co je přijatelné; a zda při stanovení přijatelnosti rizik byla diskutována aktuálně tolerovatelná rizika, netolerovatelné prahové hodnoty a postoje veřejnosti k rizikům. Při hodnocení přijatelnosti rizika se jedná o porovnání hodnoty / míry rizika zjištěné analýzou rizika sledovaného systému s mezní hodnotou přijatelnosti nebo stanovenou mezní funkcí přijatelnosti

Jevy ohrožující Evropu

Výsledky projektu FOCUS [6], řešeného v rámci EU odhalily závažné nedostatky v řízení jevů jako: zneužití moci; rozpad společnosti na netolerantní skupiny; zneužití technologií; zneužití pravomoci; nelegální vstupy do informačních systémů; kybernetická kriminalita; *teroristické útoky*; korupce ve vládě a veřejné správě včetně politické sféry; závažná ekonomická kriminalita zahrnující praní špinavých peněz a daňové úniky; *obchodování s lidmi a ilegální migrace*; ilegální výroba a distribuce psychotropních látek; *extremismus*; *všechny formy diskriminace a netolerance*; zneužití genového inženýrství; a nedostatečná zdravotní péče o pracující a občany v řadě situací.

Závěry projektu FOCUS [5] ukazují, že je třeba věnovat značné úsilí např.:

- možnému selhání péče o lidi, tj. selhání zdravotnické a sociální péče, protože chybí systematické řešení problémů: mladých lidí (zaměstnanost a uplatnění ve společnosti); seniorů; skupin lidí, kteří nejsou ochotni se podřítit pravidlům většinové společnosti; a přípravě na velké pandemie a epidemie, a nevyléčitelné nemoci u lidí, zvířat nebo rostlin,
- defektům, které vyvolává zvyšování fyzické zranitelnosti lidí velkým tlakem na pracovní výkony lidí,
- defektům v chování lidí, které nabývají velkých rozměrů, tj. vzájemné nepatřičné chování jednotlivce nebo skupin jednotlivců jako jsou: neoprávněné přivlastňování majetku; usmrcení lidského jedince; šikana; náboženská a jiná nesnášenlivost; kriminální činy jako: vandalismus a protizákonné podnikání, loupeže a přepadání, nelegální vstupy, neoprávněné použití majetku či služeb, krádeže a podvody, zastrašování a vydírání, ničení a sabotáže, teror vůči jednotlivci; teroristické útoky; lokální a další ozbrojené konflikty,
- neřízené populační explozi lidí – v EU se řeší jen demografický šok a odhad časového horizontu jistého bodu zvratu, tzn. začátek absolutního poklesu obyvatelstva Evropy a ČR,
- ilegální migraci velkých skupin lidí – je třeba řešit otázky spojené se zajištěním pitné vody a potravin a problémy zapojení lidí z jiných kultur do pracovního procesu, ve kterém se tvoří hodnoty a též bezpečnostnímu rozměru imigrace,
- defektům způsobeným nedokonalostmi v řízení lidských činností jako jsou: selhání vzdělávací infrastruktury; selhání infrastruktury výzkumu; selhání veřejné správy; selhání dodavatelských řetězců.

Příčiny uvedených nedostatků v oblasti vrcholového řízení [5] byly identifikovány takto: řízení je předurčené politickými a vojenskými aspekty; postrádá lidský rozměr a dává malou podporu obyvatelům EU; není prováděno na základě kvalifikovaných dat zpracovaných kvalifikovanými metodami; je často určeno fixními ideami bez reálného ohodnocení jejich realizovatelnosti; je založeno na představě, že všechno je stacionární a nerespektuje dynamický vývoj světa, který vyžaduje přípravu na možné extrémní scénáře situací a opatření pro přežití lidí; není realizované na základě principu systém řízení bezpečnosti systému systémů v dynamicky proměnném světě.

Řešení problémů spojených s migrací velkých skupin lidí na základě zásad inženýrství rizik

Při řešení problémů se v pokrokovém světě dnes používají specifické disciplíny umožňující řízení a vypořádání rizik ve prospěch bezpečí a rozvoje [1,4,5], viz např. poslední světová konference v Curychu [7]. Dle předmětného konceptu odpověď na otázku „*co znamená zvládnutí rizika spojeného s migrací velkých skupin lidí*“ vyplývá z Maslowovy pyramidy

lidských potřeb [8], obrázek 2, a z toho, že do cílů vypořádání rizik patří také rozvoj, tj. obnova – změna společnosti po příchodu velkých skupin lidí:

1. Je třeba zajistit obživu přichozích lidí - dávky nebo odměny za práci pro společnost (mají potřebné znalosti, schopnosti a jsou ochotni respektovat pracovní návyky platné v Evropě?).
2. Je třeba zajistit bezpečí a jistoty občanů i přichozích lidí - tj. nesmí dojít k rozdělení společnosti na netolerantní skupiny lidí, protože by došlo k občanským nepokojům...
3. Je třeba zajistit sociální začlenění přichozích lidí - dodržování práva, morálky a etiky - jaké: původního osídlení nebo migrantů, výuka – jak to udělat, když učitelé ze základních škol si již nyní stěžují, že přicházejí žáci, kteří neumí česky, kultura, sport
4. Je třeba zajistit - společnou práci občanů i přichozích lidí pro veřejné blaho a rozvoj našeho území, regionů...
5. Je třeba zajistit - seberealizaci všech občanů pro veřejné blaho ČR.

Podíváme-li se na dnešní diskuse ve všech sférách, které byly zmíněny v úvodu, tak je skutečností odpověď, že řada výše uvedených aspektů se neřeší.

Obrázek 2: Maslowova pyramida lidských potřeb; zpracováno dle [8].

Závěr

Účelem a cílem řízení a vypořádání rizik je jejich snížení na přijatelnou úroveň. Jakmile na základě stanovení ohrožení je nebezpečí jednou identifikováno, musí být nejvyšší prioritou určení rizik a jejich eliminace, anebo jeho spolehlivé řízení dle zásad pokrokového způsobu řízení TQM (Total Quality Management) [9] a sestavit spolehlivý systém řízení bezpečnosti. Systém řízení bezpečnosti (SMS – Safety Management System) [1,5] má cíl zvyšovat bezpečnost, což provádí na základě snižování rizik na úroveň přijatelného rizika od všech možných pohrom (tzv. ALL HAZARD APPROACH [10]). Má široko akceptované priority jak zvládnout nebezpečí, kterými jsou: eliminovat zdroje nebezpečí; redukovat (omezit) možné dopady, tj. možná nebezpečí pro chráněná aktiva; zvládnout rizika; a lokalizovat a zmírňovat škody. **Životy, zdraví a bezpečí lidí jsou základní aktiva, a proto** stát musí provádět řízení a vypořádání všech existujících rizik, a to: proaktivně a systémově.

Literatura

- [1] PROCHÁZKOVÁ, D. *Strategické řízení bezpečnosti území a organizace*. ISBN: 978-80-01-04844-3. Praha: ČVUT 2011, 483p.
- [2] UN. Human development report. New York: UN 1994, www.un.org.
- [3] EU. PASR (Preparatory Action on Security Research) 2004-06 – *Safe community*. Brussels: EU 2004.

- [4] PROCHÁZKOVÁ, D. *Analýza a řízení rizik*. ISBN: 978-80-01-04841-2. Praha: ČVUT 2011, 405p.
- [5] PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost složitých technologických systémů*. ISBN: 978-80-01-05771-1. Praha: ČVUT 2015, 208p.
- [6] EU.FOCUS *Final Report*. Brussels: EU 2013, 519p.
- [7] PODOFILLINI ET AL. (EDS) *Safety and Reliability of Complex Systems*. London: Taylor & Francis Group 2015. ISBN: 978-1-138-02879-1 (Hbk+CD-ROM), p. 40, pp. 245-253, ISBN: 978-1-315-64841-5 (eBook pdf) www.crcpress.com – www.taylorandfrancis.com
- [8] MASLOW, A. H. *Motivation and Personality*. New York: Haper 1954, 236p.
- [9] REHDER, R., RALSTON, F. *Total Quality Management: A Revolutionary Management Philosophy*. S.A.M. *Advanced Management Journal* 49 (1984), No 3, pp 24-33. ISSN 0749-7075.
- [10] FEMA. *Guide for All-Hazard Emergency Operations Planning*. State and Local Guide (SLG) 101. Washington: FEMA 1996.